

· FØROYA · SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 20

Lýsingaprisur fyri petitreglu: 40 oyru á 1. síðu, 30 oyru á 3. og 4. síðu

Leygardagin 15. mei 1943

Bladið verður bílagt á posthúsinum, og kostar kr. 1,50 + porto um fjórðingsárið

17. árg.

Ongatíð hevur nakar politiskur flokkur í Føroyum vunnið ein valsigur uppá ein so gjøgnumferðan ósannindis- og gølu-politikk sum fólkaflokkurin hin 3. mei 1943.

Hann offraði í dungum av peningi, sendi 2 orinda-sveinar á kroppin á hvørjum einasta veljara og meun-iskja oman fyri 21 ár, oysti fólk undir við bløðum. Flokkurin hevur ikki haft minni enn 5 bløð sum røkt-ádu eina og somu uppgávuna.

Alt hetta stóra »apparát« var sett ígongd við einum einasta endamáli:

at verja peningapungin hjá teim ríku og teim við teim stóru inntøkunum.

Hævdstøttirnir í hesum ábyrgd-arleysa »singarpolitikki« vóru:

1) At rongja, »venda og illgita alt, ið amtmaðurin danska stát-sins vegna gjørði, og at seta Dan-mar« í eitt so myrkt og illavordðið ljós sum yvirhøvdur møgult.

Stutt sagt: fyrsta takíð var at seta amtmannin og Danmark upp sum illgerðarandan móti øllum lívi og vónum í Føroyum. Harvið vildi tað verða sum fótur í hosu at seta teir 17, ið vegna kriggs-umstøðurnar royndu at skapa ein meirluta fyri einum »krigspoli-tikk«, sum nakrar landasvikjarar í feroyskum politikki:

2) at nýta vørutilførsunnar brek til at kasta alla skyldina á javn-áðarmenn og teir, ið arbeiddu saman við teimum, fyri at ikki var yvirlið av øllum. Ja menn aftraðu seg ikki við at stinga út millum fólk, at tað vóru amtmáðurin og hinir 3 flokkarnir sum vóru so rangoygdir, einvisir og illavordnir, at teir beinleiðis noktaðu vørum, og tað enná neyðsnyjarvørum, at koma til Føroyar, hóast teir bretsku grossistarnir skuldu kunna lata okkum fáa so nógv ið tað skuldi vera. Vit minnst eikina, viðin, eplini, margarinið, sukrið, kaffið og teið.

3) av øllum alvi at royna at gera fólkafloksmenninar til »pa-tentferoyingarnar« og allar hinar til reinar nationalsvikjarar og »hat-arar av øllum feroyskum.

Hitler og aðrir einræðis og hardræðismenn hava sagt, at tað í allari politiskari orðgongu ráddi um at skapa ein syndabukk og at júka tær somu rangsøurnar upp og upp í saman, so vildi fólk ið at enda fara at grýta syndabukkin og trúgva rangsøgnunum.

Snórbeinari hevur eingin fylgt hesari politisku mannagongdini enn fólkaflokkurin.

Sannleikin um vørutilførsluna.

Javnaðarmanna stóða til vøru-handlin var: at hann skuldi taka ábyrgdina fyri allari vørutilførslu og keypa í stórum beinleiðis frá vøruproducentunum uttanum allar millummenn.

Men hinir flokkarnir vildu ikki ganga við javnaðarmanninum til eina so radikala skipan. Tí, varð landshandilin at byrja við eitt kryps-tiltak.

Vinnuflokkurin og sambandið valdu J. O. Joensen til vøruhand-ilsstjóra við teirri forskrift, at vøruhandilin einans skuldi vera uppskoytandi og hævðssakliga lita á teir privatu vørunnflytararnar.

Tá ið kriggið brast á, var tað at fáa flutt vørum til landið fyrsti og størsti spurningurin, ið menn máttu taka til viðgerðar.

Triggjar leiðir vóru at ganga:

Annadheft at lita teir privatu grossistarnar hava ábyrgdina fyri øllum vørutilflutningi eins og teir høvdu haft áður.

Ella at lata hitt almenna seta á stovn ein vøruhandil, ið bert skuldi vera »supplerandi«.

Ella lata hitt almenna taka ábyrgdina fyri vørutilførsluni.

Javnaðarmenn hildu fram, at landið skuldi taka ábyrgdina fyri allari vørutilførslu, skipað soleiðis:

1) Hin døgligasti maður, ið fatur kundi fáast á, skuldi setast sum stjóri.

2) Landið skuldi byggja modernadar stórar vørugoymslur soleiðis, at vøran skuldi kunna handast beinleiðis av goymslu í skip og úr skipi á goymsluna.

3) Landshandilin skuldi koma sær í beinleiðis samband við tær stóru handilsæðrarnar, taka vørunnar beinleiðis frá teim, ið framleiða tær.

4) Okkara skipafloti, ið siglur tórnur heim frá Bretlandi skuldi færa vørum heim við sær beinleiðis til tey ymsu havnaplássini og harvið spara ein part av umskipingar-umloysunum.

Men sum so ofta, javnaðarmenn taptu. Teir finga ongur av hinum flokkunum at ganga við sær.

So varð gingin tann leiðin, at hitt privata skuldi — undir krignum eins og undan krignum — syrgja fyri vørutilførsluni, meðan hitt almenna bert skuldi seta ein »sup-plerandi« handil á stovn.

Til stjóra fyri hesum handli valdu sambandið og vinnu-flokkurin ein mann, sum ið hug-sjón er hin hardasti mótsæðumaður av, at hitt almenna skal gripa minsta sindrið inn í viðurskipti, ið hitt privata hevur haft í hondum og ræktað eftir tess eigna tykki.

Av hesum sæst, at javnaðarmenn eiga einki av »æruni« fyri, hvussu landshandilin varð og hevur verið leiður.

Hvussu nógv øðrvisi hevði ikki verið viðvíkjandi allari príseftiransan og prísnum, um javnaðarmenn høvdu vunnið!

Hugsjið tykkum:

um landið lat byggja sær »hú-mans handilshús« — hvussu nógv hevði ikki verið spart í leigu og øðrum umloysum?

um landið tók sær handilsstjóra, sum istaðin fyri eitt sløð av vørum nú og tá igjøgnum agentar ella frá grossistum hevði keypt í stórum, farið út av landinum fyri at leita sær fram til tær biligastu og bestu handilsæðrarnar fyri at kunna keypa beinleiðis frá vøruframleið-andunum sjálvum og leypa allar millummenn yvir!

Hvussu nógv hundradtúsund, ja, milliónur hevur landið ikki mist við hesum dropahandli!

Hitt privata hevur so sanniliga ikki verið matari. Tað hevur eisini bara hildi seg til agentar, ið van-liga eru einki annað enn agentar fyri agentar.

Hvussu nógv hevur landshandilin og heila landið ikki mist við, at hann t. d. ikki kom sær í samband við hitt størsta handilsvirkið í Skottlandi, tað stóra kooperativa sambandið, ið bjóðaði landshandli-num at gerast limur og sum slíkur fáa rætt til sama »dividend« sum hinir limirnir. »Dividendurin« plagar at liggja um 4 % av keypi-num frá tí ko-operativa. Hetta vildi muna í stórum í einari for-rætning, ið handlar fyri milliónur um árið.

Hetta handilsvirki eigur 2/3 av øllum mylnum í Skottlandi, eigur mylnur í Kanada, teplantasjur á Ceylon, fabrikkir í hópatali, ið framleiða at kalla allar vørugreindir bæði til matna og klædna, landbrúks og byggingar. Sum limur av hesum virki kundi vøruhandilin gjørt limur av tí »internationala ko-ope-rativa« og fingið vørunar so bi-ligari sum yvirhøvdur møgult, bi-ligari enn nakar í Føroyum lúður hevði droymt um. Sum eitt dømi uppá, hvussu biligari serliga føði-vørunar kundu fingist er ofta nevnt, at tað stóra skotska ko-operativa bjóðaði alt mjøl biligari enn nakar annar — rugmjelið hjá tí var enn tá niðri í £ 16.6, meðan tað lægsta hjá hinum var £ 22 og tað dýrasta £ 26.

Men hví kom so landshand-ilin ikki í samband við hetta velduga handilsvirki?

Hertil er stutt at svara: